

ТОҶИКИСТОН - КИШВАРИ ТАШАББУСКОРИ МАСОИЛИ ОБУ ИҚЛИМ ВА ҲИФЗИ ПИРЯХҲО

(Дар ҳошияи қабули қатъномаи нави СММ оид ба эълон гардидани соли 2025 - Соли байналмилалӣи ҳифзи пиряхҳо, ки аз ҷониби Тоҷикистон пешниҳод гардида буд)

«Ҷомеаи ҷаҳонӣ хуб дарк мекунад, ки коҳиш ва харобшавии минбаъдаи манбаъҳои обҳои ошомиданӣ дар сайёра метавонад аҳли башарро ба фалокатҳои зиёди ҷонӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ дучор намояд. Аз ин лиҳоз, ба ҷомеаи ҷаҳонӣ лозим меояд, ки барои ҳалли ин масоили глобалӣ ҳарчи зудтар чораҳои зарурии муштаракро таҳия ва татбиқ намояд».

(Аз Паёми шодбошии Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба муносибати қабул гардидани қатъномаи Маҷмаи Умумии СММ доир ба масъалаи ҳифзи пиряхҳо)

Муаммои тағйирёбии иқлим ва паёмадҳои он, бахусус обшавии босуръати пиряхҳо аз масъалаҳои мебошад, ки ҷомеаи ҷаҳон, аз ҷумла, Тоҷикистонро нигарон кардааст. Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон доир ба хатари тағйирёбии иқлим барои захираҳои об, бахусус пиряхҳо борҳо дар баромадҳои сатҳи байналмилалӣ маъруза намуда, тавачҷуҳи аҳли сайёра ба ин масъала ҷалб намудаанд. Тавре Президенти мамлакат дар яке аз суҳанрониҳояшон изҳор доштаанд: «Мусаллам аст, ки табиати сайёра силсилаҳои зиёди гарму сардшавии иқлимро медонад, вале мо алҳол давраи гармшавиро аз сар мегузаронем ва агар ин тамоюл идома ёбад, гумон аст, ки дар сад соли наздик аз пиряхи Федченко чизе боқӣ монад». Маҳз таҳдидҳои гармшавии глобалии иқлим ба пиряхҳои Тоҷикистон ва ҷаҳон буд, ки Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зарур шумориданд, дар баробари ҷаҳор ташаббуси глобалии марбут ба об ҳамчунин ташаббуси навбатии худро вобаста ба масъалаи ҳифзи пиряхҳо ба ҷомеаи ҷаҳон пешниҳод намоянд, то тавачҷуҳи аҳли башарро ба хатари нестшавии захираҳои об ҷалб намоянд. Ҳамин аст, ки муҳим ва саривақтӣ будани ташаббуси панҷуми

чаҳонии Тоҷикистон дар масъалаи ҳифзи пиряхҳо аз ҷониби кишварҳои чаҳон, бахусус СММ бо иттифоқи оро қабул гардид.

Пан Ги Мун: Хатари ҷанг бо тағйирёбии иқлим баробар аст!

Муҳим будани масъалаи тағйирёбии иқлим ва паёмадҳои манфии он барои сайёраро ханӯз дабири вақти кулли СММ Пан Ги Мун низ дар маърузаи нахустини расмӣ худ таъкид намуда, ибраз дошта буд, ки “хатари ҷанг, ки ба инсоният ва сайёраи мо таҳдид мекунад бо тағйирёбии иқлим ва гармшавии глобалӣ баробар аст”. Ҷумҳурии Тоҷикистон чун кишвари пешбарандаи сиёсати “дарҳои боз” кӯшиш менамояд, ки дар ҳалли мушкилоти глобалии тағйирёбии иқлим, пеш аз ҳама кам кардани таъсири он ба пиряхҳо ташаббус нишон дода, ҷомеаро барои ҳамкорӣ ба ин масъала даъват намояд. Чунин ташаббусҳоро Президенти кишвар мухтарам Эмомалӣ Раҳмон аз ҷумла, зимни суҳанрониҳои худ дар Форуми сеюми чаҳонии иқлим дар шаҳри Женева (31.08 – 04.09.2009), Конфронси 15-уми ҷонибҳои Конвенсияи қолабии СММ оид ба тағйирёбии иқлим, дар Копенгаген, Дания (07-18.12.2009), Конфронси 21-уми тарафҳои Конвенсияи қолабии СММ дар бораи тағйири иқлим дар Фаронса (30.11.2015), муҳоҷисоти умумии Иҷлосияи 70-уми Маҷмаи Умумии СММ дар ИМА (29.09.2015), чорабинии сатҳи баланд дар ҳошияи саммити СММ оид ба мавзӯи “Ҳавасмандгардонии раванди татбиқи амалӣ ва дастёбӣ ба Ҳадафҳои рушди устувор дар соҳаи об” дар ИМА (27.09.2015), муколамаи интерактивии Саммити 2015 оид ба мавзӯи “Ба хотири ҳифзи сайёраи мо ва дар ҷодаи мубориза бо тағйирёбии иқлим” дар ИМА (28.09.2015), Конфронси байналмилалии сатҳи баланд доир ба ҷамъбасти раванди татбиқи амалии Даҳсолаи байналмилалии амалиёти “Об барои ҳаёт”, солҳои 2005-2015 дар шаҳри Душанбе (09.06.2015) ва дигар конфронсҳои сатҳи минтақавию байналмилалӣ

пешниҳод намудаанд.

Тоҷикистон дар амал низ дар пешгирии тағйирёбии иқлим саҳмгузор аст

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар баробари пешниҳоди ташаббусҳои муҳим дар масъалаи тағйирёбии иқлим инчунин саҳми худро низ дар пешгирии

паёмадҳои маъмурии иқлим дар амал гузоштааст. Тибқи маълумоти расмӣ Тоҷикистон аз 6 лоиҳаи минтақавӣ оид ба тағйирёбии иқлим буда, дар навбати худ 20 лоиҳаҳо дар дохили кишвар барои мусоидат ба пешгирии тағйирёбии иқлим амалӣ намуда, теъдоди лоиҳаҳо рӯ ба афзоиш аст. Дар баробари амалӣ намудани лоиҳаҳо оид ба коҳиши таъсири иқлим ба муҳити зист дар сатҳи милливу минтақавӣ, Тоҷикистон инчунин ба Конвенсияи Вена оид ба ҳифзи қабати озон (с. 1996), Протоколи Монреал оид ба моддаҳои вайронкунандаи қабати озон ва Ислоҳоти лондонии замимаи он (с. 1997), Конвенсияи СММ доир ба гуногунии биологӣ (с. 1997), Конвенсияи СММ оид ба мубориза бо биёбоншавӣ (с. 1997), Конвенсияи Қолабии СММ доир ба тағйирёбии иқлим (с. 1998), Конвенсияи Ромсар оид ба заминҳои обӣ – ботлоқии дорои аҳамияти байналмилалӣ (с. 2000), Конвенсияи ҳифозати намудҳои кучии ҳайвоноти ваҳшӣ (с. 2000) ва Конвенсияи Орхус доир ба дастрасӣ ба иттилоот, иштироки аҳли ҷомеа дар раванди қабули қарорҳо ва дастрасӣ ба адолат дар мавриди тамоми масъалаҳои вобаста ба муҳити зист (с. 2001) имзо гузошта, фаъолияти худро дар сатҳи байналмилалӣ низ густариш додааст. 21-уми октябри соли 2008 Ҷумҳурии Тоҷикистон Протоколи Киото ба Конвенсияи қолабии СММ оид ба тағйирёбии иқлимро низ эътироф намуд.

Хушкшавии баҳри Арал барои иқлими сайёра оқибати бад дорад

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дучор шудани сайёраҳо бо тағйирёбии иқлим ҳанӯз зимни суҳанронӣ дар Форуми байналмилалӣи Душанбе оид ба оби тоза (с. 2003) таъкид намуда, тавачҷуҳи иштирокчиёро ба таъсири хушкшавии баҳри Арал ба тағйирёбии иқлим ҷалб намуда буданд. Тибқи суҳанронии Президенти мамлакат баҳри Арал натавонанд мушкилоти минтақаи Осиёи Марказӣ аст, балки “хушкида аз байн рафтани он барои иқлими тамоми сайёра оқибати бад дорад, ки ин батадриҷ дар тамоми ғӯшаҳои замин эҳсос мегардад”. Воқеан ҳам, хушк шудани баҳри Арал дар тағйирёбии иқлим нақши муассир дорад. Коршиносони соҳа муайян намудаанд, ки хушкшавии баҳри Арал хусусан ба шиддати обшавии пиряхҳо то андозаи муайян мусоидат намудааст. Тибқи назари коршиносон ҳамасола

миллионҳо тонна чанг ва намакҳои қари баҳри хушкшуда тавассути шамолҳои саҳту тўфонҳо ба ҳаво бархеста, ба масофаи дур паҳн мегардад, ки дар натиҷа як қисми ин намакҳо ба пирахҳои Помиру Тянь-Шан нишаста, обшавии онҳоро метезонад. Аз ин таҳлил бармеояд, ки баррасӣ шудани масъалаи хушкшавии баҳри Арал аз ҷониби Президенти мамлакат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар конфронси сатҳи минтақавӣ байналмилалӣ бесабаб набудааст.

Тоҷикистон худ низ кишвари осебпазир аз тағйирёбии иқлим аст

Қайд кардан муҳим аст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар баробари ташаббус нишон додан дар пешгирии таъсири тағйирёбии иқлим, худ низ яке аз кишварҳои осебпазир аз тағйирёбии иқлим маҳсуб мешавад. Дар ин хусус Президенти мамлакат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон зимни суҳанронӣ дар Конфронси байналмилалӣ сатҳи баланд доир ба ҷамъбасти раванди татбиқи амалии Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои ҳаёт», солҳои 2005-2015 махсусан таъкид намуда, иброз доштаанд, ки “шароити мураккаби кӯҳсор ҳамчунин дар байни кишварҳои қитъаи Авруосиё Тоҷикистонро нисбат ба тағйироти вусъатёбандаи иқлим ба кишвари аз ҳама зиёд осебпазир табдил медиҳад”. Паёмади манфӣ доштани тағйирёбии иқлимро ба назар гирифта, Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2002 Барномаи амали миллиро доир ба коҳиши оқибатҳои тағйирёбии иқлим таҳия намуд, ки он самтҳои асосии фаъолияти Тоҷикистонро барои ҳалли мушкилоти тағйирёбии иқлим, зарурати таҳкими иқтидор барои омӯзиши минбаъда ва самтҳои асосии ҳамкориҳои байналмилалиро муайян мекунад. Ҳамчунин, Тоҷикистон зарур шуморид, ки барои мушаххас намудани омилҳои таъсиррасон ба тағйирёбии иқлим дар ин кишвар ва тавсеаи ҳамкорӣ дар масъалаи тағйирёбии иқлим якҷанд Паёми милли оид ба Конвенсияи қолабии СММ доир ба тағйирёбии иқлимро қабул намояд.

Ба ҷойи охирсухан...

Ҷумҳурии Тоҷикистон барои саҳм гузоштан дар ҳалли масъалаи глобалии об ва иқлим ташаббусҳои зиёдеро дар сатҳи ҷаҳонӣ ва минтақавӣ пешниҳод

намудааст, ки ҳадафи онҳо пеш аз ҳама мусоидат намудан дар пешгирии паёмадҳои манфии тағйирёбии иқлим ва тақвияти ҳамкориҳо дар ҳалли масъалаҳои экологӣ, бахусус обшавии пирахҳо ва кам шудани захираҳои об аз ин ҳисоб дар сатҳи ҷаҳонӣ мебошад. Ҷанбаи дигари ташаббусҳои глобалии Тоҷикистон доир ба ҳалли мушкилоти глобалии экологӣ, ин муаррифии сиёсати экологии кишвари мо дар сатҳи ҷаҳонӣ махсус мегардад, ки он имкон дод, тавачҷуҳи ҷомеаи ҷаҳон ба табиати сарсабзи Тоҷикистон, захираҳои зиёди об, пирахҳои азим, инчунин имкониятҳои зиёди гидроэнергетикии кишвари мо ҷалб гардад. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон чандин маротиба мизбони конфронсҳои муҳими байналмилалӣ вобаста ба об ва пешгирии хавфи офатҳои табиӣ аз ҳисоби тағйирёбии иқлим гардида, коршиносони зиёди сатҳи байналмилалӣ ба кишвари аз ҷиҳати экологӣ безарар будани Тоҷикистон баҳои баланд додаанд.

**Баҳромзода Манижа, ассистенти кафедраи забонҳои хориҷӣ
факултети журналистикаи ДМТ**